

Juryrapport Anton Wachterprijs 2018

De afzet van boeken mag dan (nog steeds) achteruitgaan – Nederland hoort tot de landen waar de verkopen het hardst teruglopen – en de ontleding mag toeslaan, er is geen enkele reden om een klaagzang aan te heffen over het aantal debuterende schrijvers in Nederland.

Voor de Anton Wachterprijs van dit jaar werden maar liefst 133 titels ingezonden, een absoluut record vergeleken met voorgaande edities. Vrouwelijke auteurs zijn daarbij trouwens al jaren in de meerderheid: deze keer 76 vergeleken met 57 mannelijke collega's.

Zeker niet over het aantal debutanten, maar ook in andere opzichten is de jury bepaald niet negatief. De kwaliteit van de inzendingen was van een heel behoorlijk niveau. Er dient zich veel nieuw schrijverstalent aan in Nederland.

Na het nodige wikken en wegen bleven voor de jury, bestaande uit Joke Linders, Marja Pruis, Gerbrand Bakker, Kees 't Hart en Geart de Vries, vijf titels over die er deze keer echt uitsprongen.

Bij **Maarten van der Graaffs** boek ***Wormen en Engelen*** dachten we even: tja, alweer een boek over het gereformeerde geloof. Maar deze debuutroman is geen afrekening, Maarten van der Graaff onderzoekt en bevraagt in mooie taal en doet dat bovendien op een moderne wijze door fictie en non-fictie te vermengen. Een trend, zo meent de jury.

Met zijn essayistische roman ***Aantekeningen over het verplaatsen van obelisk*** sluit **Arjen van Veelen** aan bij deze trend. Met treffende observaties en in een pakkende stijl wordt in dit boek een monument opgericht voor een bijzondere vriendschap. In dit rijke, soms wat overvolle, herinneringsboek probeert de hoofdpersoon in het reine te komen met de plotselinge dood van zijn vriend.

Pieter Kranenburg, een van de jongste auteurs - hij is pas 24 jaar- schreef met ***Astronaut*** een zeer geslaagde verhalenbundel. Zijn personages zijn op zoek naar richtinggevende betekenis in hun leven. Kranenburgs stijl valt op door een rake en precieze beeldspraak die de mysterieuze lading van zijn verhalen treffend benadrukt.

In het aanbod van veelal realistische verhalen vlakbij huis viel ***Kleihuid*** van **Herien Wensink** op. De reden daarvan was dat ze de Eerste Wereldoorlog genuanceerd tot leven wist te brengen. Na *Oorlog en Terpentijn* van Stefan Hertmans leek alles over de zinloosheid van die oorlog zo ongeveer wel gezegd. De genuanceerde tekening van personages en plaats van handeling – een geïmproviseerd revalidatieoord achter het front – die Wensink koos, werpt echter nieuw licht op de worstelingen van mensen om zich staande te houden. Haar dialogen zijn bizar, geestig en onthutsend tegelijk.

Met haar roman ***Onder het ijs*** heeft **Ellen de Bruin** ons een personage geschonken dat niet eerder bestond in de Nederlandse literatuur: een jonge vrouw met een bètabrein en een alfaziel. Klimaatwetenschap en liefdesrouw gaan een ongewoon verband aan in een roman

Juryrapport Anton Wachterprijs 2018

die de verhalende spanning heeft van een reis, en de precieze psychologie van een laboratoriumonderzoek.

De Bruin plaatst haar heldin op een schip richting Noordpool, een junior geval, een eenling vindt ze zelf, te midden van andere klimaatwetenschappers.

Bas Fretz heet ze, ze is 21 en in rouw over de hoogleraar op wie ze stiekem verliefd was. Of ze hield van hem, want Fretz, zoals ze zichzelf voortdurend toespreekt, is niet echt van de vluchtige gevoelens. Met haar nadenkende en analytische blik treedt ze de wereld tegemoet met zachte, en soms angstige spot. Dat ze tegelijkertijd een blinde vlek heeft voor zichzelf, is een van de grote troeven van deze roman. Fretz is geen onbetrouwbare verteller in de klassieke zin des woords, maar een naïeve. Zo goed als ze is op haar vakgebied, zo kortzichtig blijkt ze als het aankomt op menselijk verkeer. Ze ziet wat ze denkt dat ze zal zien, en moet daardoor voortdurend uit de droom worden geholpen. De Noordpoolexpeditie wordt in deze roman daarmee zowel een ontdekkingsreis op wetenschappelijk gebied als op persoonlijk gebied.

Vernuftig, bedrieglijk luchtig, verwerkt De Bruin specialistische inhoudelijke materie tot een meeslepend, en begrijpelijk verhaal. Je hoeft niet eerder gehoord te hebben van dinoflagellaten, eencellige algen, wier conditie een aanwijzing kan zijn voor klimaatverandering, om méé te kunnen gaan in de onderzoekshartstocht van Fretz. En passant bijna wordt een geestig en soms ontluisterend beeld geschetst van wat er gebeurt met mensen als ze een tijdlang tot elkaars gezelschap zijn veroordeeld. Bij deze groep spelen dan ook nog onder het oppervlak kwesties van persoonlijke rivaliteit en financiering een verhevigende rol. In luttele bladzijden en met fijne streken maakt De Bruin van potentiële karikaturen types die je gaan interesseren.

De verschillende verhaallijnen worden stevig en onweerstaanbaar bijeengehouden door de vertelstem van Fretz.

De jury van de Anton Wachterprijs viel als een blok voor de droge geestigheid en de altijd op de loer liggende wanhoop waarmee zij zichzelf en de wereld becommentarieert. Hoe wijs en hoe blind ze tegelijkertijd is, hoe snel ze uit het lood ligt door een enkel glaasje aquavit, en daar toch telkens weer naar snakt. Hoezo zou wetenschap droge materie zijn?

Met ***Onder het ijs*** bekroont de jury van de Anton Wachterprijs 2018 geheel in de geest van **Simon Vestdijk** een ambitieuze, onderzoekende en warmbloedige roman over menselijke drijfveren en dwaalwegen.

Gerbrand Bakker, Kees 't Hart, Joke Linders, Marja Pruis en Geart de Vries